

Etiyopya'daki Çatışmanın Uluslararası ve Yerel Ulusal Boyutları

Soru: BM Güvenlik Konseyi Cuma günü Etiyopya'nın Tigray bölgesinde ateşkes anlaşmasına varamadı... (20.11.2021 France 24, AFP) Etiyopya ordusu, yaklaşık bir yıl önce Tigray Halk Kurtuluş Cephesi'ni kökünü kazıyarak tüm bölgenin kontrolünü ele geçirmişti. Güçlü bir şekilde dönüş yapan Tigray Halk Kurtuluş Cephesi, bölgenin kontrolünü ele geçirmiş, bölge dışına taşarak başkent Addis Ababa'yı ele geçirmekle tehdit etmişti. Peki, bu olaylar yerel mi ve bir iç ulusal çatışmanın sonucu mu? Yoksa uluslararası çatışmadan mı kaynaklanıyor?

Cevap: Cevabın netleşmesi için Etiyopya'daki çatışmanın uluslararası ve ulusal yönünü ve bunun olaylara etkisini irdelemek kaçınılmazdır:

Birincisi: Uluslararası yönü:

1- Uluslararası yönden Etiyopya, 1941'de İngilizlerin yardımıyla ülkeden çıkarılana kadar doğrudan İtalyanların işgali altındaydı. 1941'de İmparator Haile Selassie'nin tekrar tahta geçmesiyle Etiyopya, İngiliz güdümü altına girdi. Solcu sosyalist çağrılarla Amerika, 1974'te solcu subayların darbesiyle İngilizlerin etkisini devirince, Etiyopya Amerikan güdümüne girdi. Darbeci subaylar arasındaki çatışma sonrasında Mengistu Haile Mariam liderliğindeki grup, 1977'de Etiyopya'da iktidara geldi ve İngiliz nüfuzuna kapıları kapattı. Yöneticilerin değişmesine rağmen Etiyopya'da iktidar, günümüze değin Amerika'nın güdümü altında kaldı.

2- Tigray Bölgesi, kapalı bir bölgedir. Kuzey ve batıdan Eritre ve Sudan'la, diğer yönlerden Etiyopya bölgeleriyle çevrilidir. Bu yüzden gerek Etiyopya, gerekse Sudan veya Eritre'den olsun bölge isyancılarına sadece Amerikan ajanları üzerinden askeri destek sağlanabilir. Be demektir ki siyasi iradeleri olsa bile Avrupa ülkeleri, isyancı bölgesine hatırı sayılır askeri destek sağlayamaz. Üstelik Addis Ababa'daki merkezi hükümet karşıtı Tigray Halk Kurtuluş Cephesi liderleri, Amerikan ajanıdır. Avrupa'nın isyancı bölgesine siyasi desteğini ve 2020'de Etiyopya ordusunun bölgenin kontrolünü ele geçişini eleştiren Avrupa'nın bazı açıklamalarını saymazsak, merkezi hükümet ile Tigray Halk Kurtuluş Cephesi arasındaki çatışma, kayda değer Avrupa boyutundan yoksundur.

3- Etiyopya'nın son yıllarda bölgesel ve uluslararası arenada Rönesans Barajı ile gündeme gelişi, Mısır ve Sudan ile ilgilidir. Bu iki ülkenin yöneticileri, Amerikan ajanıdır. Sudan'ın devrik Başbakanı Abdullah Hamduk'un İngilizler ve Avrupalıların ajanı oluşu, hiçbir şeyi değiştirmez. Çünkü Sudan'daki fiili güç odakları, hâlâ Amerika'nın güdümündedir. Diğer bir deyişle, İngilizler ve Avrupalıların Sudan'daki yeni ajanları, İngilizler ve Avrupalılar lehine Etiyopya'nın Tigray Bölgesi'ne müdahaleden oldukça acizdirler, çünkü Sudan yönetiminde küçük paydaş olmanın derdine düşmüşlerdir. Yahudi varlığına gelince, Etiyopya hükümetini perde gerisinden Rönesans Barajı'nın inşasına ve işletimine teşvik etmesi, Mısır'ı oyalayacak çatışmalar ve zayıflıklar olarak değerlendirilmelidir. Yahudi varlığı bunu sürdüremez, zira Amerika politikasını çığneyemez. Diğer bir deyişle, Rönesans Barajı anlaşmazlığı, büyük ölçüde Amerika'nın güdümündedir ve çıkarları doğrultusunda yönetmektedir.

İkincisi: Yerel ulusal yönü:

1- Etiyopya, entelektüel ve diğer yönlerden geri kalmış bir ülkedir. 1974'ten 1991'e kadar solcu subayların hükümranlığına ve sosyalizm tantanasına rağmen Etiyopya ideoloji yoksuludur. Amerikan ajanı bu sosyalistler, Mısır'daki Cemal Abdünnasır'ı andırmaktadır. Resmi rakamlara göre halkın çoğunluğu Hristiyan olsa da, gayri resmi rakamlara göre Etiyopya halkının yaklaşık yüzde 60'ı Müslümandır. (15.04.2015 El Cezire Araştırma Merkezi) Uluslararası eğilimlere göre Etiyopya,

Hristiyan bir ülkedir, bu yüzden İslam'ın bu ülkedeki etkisi oldukça zayıftır hatta sıfırın altındadır. Yani Etiyopya, halkları arasında birlik ve beraberliği perçinleyen bir düşünceden yoksundur.

2- Etiyopya, etkin bir aktör düşünce yoksulu olduğu için kabilecilik fanatizmi ve milliyetçi perspektif, devlet, partiler, oluşumlar, teşekküller ve ittifaklar gibi siyasi hayatın her alanında egemendir. Dolayısıyla kabilecilik fanatizmi ve milliyetçi perspektif, Etiyopya'da siyasi etkinin giriş kapısıdır. Kabilecilik çatışmaları, milliyetçilik savaşları, bölgeler ve eyaletler arasındaki sınır anlaşmazlıkları, bu kapıdan içeri girmektedir. Milliyetçi perspektife göre de jure yönetim merkezi Addis Ababa olan Oromo Bölgesi'nde, Etiyopya'nın en büyük etnik grubu "Oromolar" yaşamaktadır. Oromolar, Etiyopya nüfusunun yaklaşık yüzde 40'ını oluşturuyor. Sonra Amhara Bölgesi gelmektedir. Amharalılar, Etiyopya nüfusunun yüzde 20'sini oluşturuyor. Ogaden bölgesindeki Somali milliyetçiliği de ülke nüfusunun yüzde 6'sını oluşturuyor. Bunu Tigray Bölgesi ve yüzde 5 oranıyla aynı adı taşıyan Tigray milliyetçiliği izlemektedir. Buna ek olarak Etiyopya'da düzinelerce başka küçük etnik grup var.

3- Sınır anlaşmazlıklarının yanı sıra iktidardaki şahsiyet, ülkedeki milliyetçi hegemonyanın başı olarak görülmektedir. Örneğin, İngiliz ajanı İmparator Haile Selassie ve Amerikan ajanı Mengistu Haile Mariam, Amhara etnisite üyesiydi. Uzun süren iktidarları döneminde ülkede Amhara kültürü hüküm sürdü. Başkent Addis Ababa, Oromo Bölgesi'nde yer almasına rağmen Amharca devletin resmi dili olarak kabul edildi. Müslüman ağırlıklı Oromo milliyetçiliği, modern Etiyopya tarihi boyunca hep marjinalleşmeden şikâyetçi olmuştur. Etnik farklılıklar ve Hristiyanlık bakış açısı yüzünden 1991'den 2012'deki ölümüne kadar Meles Zenawi hükümlerinde Tigray milliyetçiliği yönetimde egemen olmuştur. Küçük bir etnisite olmasına rağmen Tigrayların hükümlerinde, Zenawi'nin Hailemariam Desalegn döneminde başbakan yardımcısı olarak atanmasından sonra da devam etmiştir. Tigraylar, ordu ve güvenlik servislerinde devletin eklemlerini kontrol ettiler. 2015'te Addis Ababa çevresinde patlak veren ve 2018'te Desalegn'in istifasına kadar süren geniş çaplı Oromo protestolarının ardından Abiy Ahmed, modern Etiyopya tarihinin ilk Oromolu başbakanı oldu.

4- Başbakan Abiy Ahmed, Tigrayları devletin eklemlerinden tasfiyeye başladı. Haziran 2018'de Tigraylı Genelkurmay Başkanı ve Milli İstihbarat ve Güvenlik Teşkilatı Başkanı'nu görevden aldı. Tigray Halk Kurtuluş Cephesi, bu görevden almaları ulusal güvenlik meselesi olarak algıladı. Çünkü 1991'den beri bu hayati pozisyonları Tigraylar yürütmektedir. Ama ilginç olan şu ki, başbakan Abiy Ahmed, "Oromo" tarihi boyunca marjinalleştirilen milliyeti yararına faaliyette bulunmamıştır. Amhara milliyetçiliğiyle ittifak kurdu. Oromolu Müslüman bir babası ile Amharalı Hristiyan bir annesi ve Amharalı Hristiyan bir kadınla evliliği, içinde Amhara eğilimli etnik bir gerçeklik yaratmış olabilir. Bu nedenle kısa sürede Abiy Ahmed'deki bu eğilimi sezen Oromo milliyetçiliği, Tigray Halk Kurtuluş Cephesi ile karşıt ittifak kurdu.

Üçüncüsü: Bu uluslararası ve yerel yönler incelendiğinde, Etiyopya'daki ulusal ve etnik çatışmaların aslında yerel kaynaklı olduğu görülür. İstismarcı etkili büyük güçler, çatışmaları politikaları ve çıkarları doğrultusunda yönlendirmektedir. İşte modern tarihi boyunca Etiyopya'daki çatışmaların serüveni budur. Yıllar öncesine gidildiğinde, Tigray milliyetçiliğinin 1975'te Tigray Halk Kurtuluş Cephesi'nin kurulmasıyla ortaya çıktığı görülür. Yaklaşık 15 yıl sonra 1991'de Tigray Halk Kurtuluş Cephesi lideri Meles Zenawi, Etiyopya'da yönetimi ele geçirdi. Ardından Tigray Bölgesi'nin Etiyopya'dan ayrılma ve bağımsızlık hakkını garanti altına almak için anayasal değişiklikler yaptı. Böylece 1995 Etiyopya Anayasası'nın 39. Maddesi, Etiyopya halklarından herhangi birine kayıtsız şartsız kendi kaderini tayin etme hakkı tanımaktadır. Ancak Tigraylar, devlete egemen oldukları için anayasanın bu maddesine ihtiyaç duymadılar. Addis Ababa'da gücü ele geçiren Abiy Ahmed, Tigrayların bu hegemonyasını ortadan kaldırdı. Abiy Ahmed hükümeti, Korona virüs bahanesiyle Ağustos 2020'de yapılması planlanan milletvekili seçimlerini ertelince, Tigray Halk Kurtuluş Cephesi buna tepki gösterdi ve Tigray Bölgesi'nde tek taraflı seçimler düzenledi. Bu nedenle Tigray Bölgesi, devletten ayrılma yoluna giren bir asi

pozisyonuna düştü. Tigray Halk Kurtuluş Cephesi'nin ayrılıkçı eğilimleri, Etiyopya ordusunun bölgedeki askeri kışlalarını ele geçirmesi ve merkezi hükümetin Tigray Bölgesi'ndeki tek taraflı seçimleri reddetmesi nedeniyle 4 Kasım 2020'de isyancı bölge ile merkezi hükümet arasında savaş patlak verdi. Etiyopya ordusu, Eritre ordusunun da yardımıyla kısa sürede tüm bölgenin ve başkenti Mekele'nin kontrolünü ele geçirdi. Bunun üzerine Tigray Halk Kurtuluş Cephesi dağlara çıktı.

Dördüncüsü: Ancak Addis Ababa'daki merkezi hükümet, aylar sonra ve beklenmedik bir şekilde geri çekilmeye başladı. Eritre ordusunun Tigray'daki varlığını tanımayan Addis Adaba, Eritre'nin bölgeden geri çekileceğini duyurdu. "Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed Cuma günü yaptığı açıklamada, Eritre güçlerinin kuzey Tigray bölgesinden çekileceğini söyledi." (26.03.2021 France 24) Ardından Etiyopya ordusunun bölgeden çekildiği açıklandı. "Etiyopya Dışışleri Bakanı, hükümetin Tigray'dan çekildiğini duyurdu ve bunun siyasi bir karar olduğunu vurguladı. "Tigray'da olanlardan artık biz sorumlu değiliz" diye de ekledi. (30.06.2021 El Mısıri El Yevm) Ayrıca, yine aynı kaynağa göre, "Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed, "Tigray'dan çekilmemiz Tigray halkına düşünmesi için şans vermemizi sağlıyor dedi ve "Hükümetinin Tigray'da yaklaşık 100 milyar birri harcadığını ve bunun bu yılki ulusal bütçenin yaklaşık %20'sine eşdeğer olduğunu söyledi. Ama bundan sonra bu gereksiz harcamalara devam etmek istemediklerini belirtti." Başbakan Abiy Ahmed'in partisi, 7 Ekim 2021'de milletvekili seçimlerinde ezici zafer elde etmesine rağmen Etiyopya ordusu Tigray'dan çekildi. Ahmed, seçimlerde elde ettiği zaferi Tigray operasyonu için büyük bir halk desteği olarak gördü. Addis Ababa hükümeti, Tigray Halk Kurtuluş Cephesi'ne karşı alınan mutlak zaferden sonra ordunun geri çekilişini haklı göstermek için bir dizi bahaneler ileri sürdü. Artık önceliklerinin, El-Faşağa üçgeni sınır şeridini kontrol etmek için Sudan ordusuyla girilen bir dizi çatışmaların ardından Rönesans Barajı'nı korumak olduğunu belirtti. (02.07.2021 El Kuds el Arabi)

Beşincisi: Amerikan desteği olmasaydı, zayıf Etiyopya ordusu 2020'nin sonlarında isyancı bölgeyi bu kadar kolay işgal edemezdi. Amerika'nın Etiyopya ordusunu desteklediğinin kanıtı, bölgedeki çatışmalarda Eritre ordusunun Etiyopya ordusunun yanında yer almasıdır. Bilindiği üzere Eritre Devlet Başkanı Isaias Afewerki, kadim bir Amerikan ajanıdır. Ayrıca Eritre ordusunun çatışmalardaki varlığını kabul etmeyen Addis Ababa hükümetine rağmen Eritre ordusunu Tigray'dan çıkararak Amerika'dır. Kaldı ki Etiyopya Dışışleri Bakanı ve Etiyopya Başbakanının açıklamaları, Etiyopya ordusunun bölgeden gönüllü olarak çekildiğine ve Tigray Halk Kurtuluş Cephesi'ne alan açıldığına atıfta bulunmaktadır. Amerika'nın talebi olmadan bunun olması kesinlikle mümkün değildir.

Altıncısı: Etiyopya'da olup bitenler incelendiğinde, Amerika'nın Etiyopya ve tüm Afrika Boynuzu planlarında bir değişiklik olduğu açığa çıkar. Bunun açıklaması şöyledir:

1- Abiy Ahmed hükümetini destekleyen ABD, onu Suudi Arabistan ve bin Selman'ın temaslarına emanet ettiğinde, öncelikle yeteneğinin Etiyopya'da istikrarı sağlayacağı öngörülüyordu. Sonra bunu yapamayacağı belli oldu. Oromo Kurtuluş Ordusu'nun, Addis Ababa hükümetini devirmek için Tigray Halk Kurtuluş Cephesi ile ittifakı, bunun açık göstergesi olabilir. Öyle ki Abiy Ahmed, mensubu olduğu milliyetçiliği bile tarafına çekememiştir. Öte yandan, önceki Trump yönetimi, Etiyopya ordusunun 2020 sonundaki Tigray operasyonuna destek verdi ve ajanı Eritre Devlet Başkanı'nun ordusunun çatışmalara katılımıyla Tigray Halk Kurtuluş Cephesi'nin yenilgiye uğramasını sağladı. Trump yönetimi, meseleye Yahudi varlığı gözüyle bakıyordu. Yahudi varlığı, Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed'in Mısır'a büyük ve stratejik bir tehdit oluşturan Rönesans Barajı planları için canla başla çalıştığını görüyordu. Bu nedenle Trump yönetimi, seçimler nedeniyle ve Yahudi varlığıyla uyumlu olarak, 2020'nin sonunda Tigray Bölgesi'nde kontrolü yeniden sağlamak için Abiy Ahmed'in planını desteklemiştir.

2- Trump'tan sonra Biden yönetiminin Beyaz Saray'a gelişiyle, Amerika'nın Etiyopya ve Afrika Boynuzu planlarında bir değişiklik oldu. Amerikan politikası, Etiyopya'yı parçalanmaya doğru itti.

Biden yönetiminin, Eritre ve ardından Etiyopya ordusunu Tigray'dan çıkarmasının açıklaması işte budur. Diğer bir deyişle bölge, Etiyopya'dan ayrılma yoluna sokuluyor. Amerikalı yetkililerin Etiyopya ile ilgili açıklamalarını takip edenler, Etiyopya'nın parçalanması yönünde adımlar attığını görürler. ABD'li yetkililer, sıkça açıklamalarında, "Etiyopya'nın toprak bütünlüğü"ne vurgu yapmaktadır. Oysa Tigray Halk Kurtuluş Cephesi ve diğer müttefik gruplar bile bunu açıkça dillendirmemektedir! Aşağıdaki hususlar, Amerika'nın Etiyopya'yı parçalama yaklaşımını doğrulamaktadır:

A- Aslında olanlar, bir Amerikan planlamasıdır. Çünkü merkezi hükümet karşıtı dokuz grup, Tigray Cephesi ile ittifak kurdu. Müttefiklerden biri, başkent Addis Ababa'yı tehdit eden Oromo Kurtuluş Ordusu'ydu. Koalisyonun kuruluş imzası, Amerika'nın başkenti Washington'da atıldı. "Etiyopya hükümetine karşıt olan ve 9 gruptan oluşan bir ittifak, 05 Kasım 2021 Cuma günü Başbakan Abiy Ahmed hükümetini zorla veya müzakereler yoluyla devirerek yerine bir geçiş hükümeti kurmayı amaçladığını söyledi. Washington'daki grup liderleri, Afrikalı ve Batılı liderlerin ateşkes çağrılarına rağmen Sudan hükümeti ile Tigray Halk Kurtuluş Cephesi (TPLF) ve müttefikleri arasındaki savaş konusunda anlaşmalarını duyurdular." (05.11.2021 Deutsche Welle) Washington'dan yapılan bu duyurudan, bu ayrılıkçı güçlere Amerika'nın sponsor olduğu ve Abiy Ahmed hükümetini zayıflatmaya çalıştığı görülmektedir.

B- Amerikan Foreign Affairs dergisi, Etiyopya'daki savaş hakkında uzun bir makale kaleme aldı. Makalede, "Çatışmalar ve savaşlar dursa bile ülke tek bir kimliğe sahip değil. Kimin yöneteceği ve nasıl devam edeceği konusunda yoğun anlaşmazlıklar var. Bu da Etiyopya'nın parçalanmasını kolaylaştırıyor. Etiyopya devleti, ikna edici ve geniş çaplı ortak vizyondan yoksundur. Abiy Ahmed, birleşik ve dayanışma güçleri pahasına parçalanmış güçlerin düşüşünü engelleyemeyecektir." (06.11.2021 El Cezire)

Yedincisi: Sonuç olarak, Amerika, Abiy Ahmed'in Addis Ababa'daki merkezi hükümetini zayıflatmak için çalışmaktadır. Tigray ve Etiyopya bölgelerindeki diğer isyancıların ardışık zaferleri için yol yapmaktadır. Bütün bunlar, Biden yönetiminin Etiyopya'yı parçalamak ve küçük devletçiklere bölmek için benimsediği plan doğrultusunda yürümektedir. Bölünme kısa vadede gerçekleşmeyebilir, ama olayların gidişatına göre şu anki Amerikan planı budur. Sudan ile ilgili Amerikan planıyla aynı. Bu plan uyarınca, Güney Sudan, Sudan'dan ayrıldı. Bütün bunlar, Amerikan siyasi aklındaki yüksek derecedeki suçluluğu göstermektedir. Amerika ve diğer sömürgeci uluslararası güçler, politikalarını uygulamak ve çıkarlarına ulaşmak için kan dökülmesini umursamaz. Bunun bedelini özellikle savunmasız insanlar ödemektedir. Etiyopya'da genellikle ilk bedel ödeyecek olanlar, özellikle başkent Addis Ababa'da yaşayan ve Etiyopya'nın en marjinalleşmiş halklarından biri olan Müslüman Oromo halkıdır. Çeşitli Etiyopya güçleri, Müslümanların Etiyopya yönetiminde hiçbir hisselerinin olmadığı konusunda efendileri sömürgeci kâfir ülkelerle hemfikirdirler. Etiyopya'nın Hristiyan olarak devam etmesi ve ülkede büyük oranda Müslümanlar olmasına rağmen İslam'ın Etiyopya siyaset sahnesinde yer almaması konusunda mutabıktırlar.

Ruanda ve diğer Afrika ülkelerindeki katliamlar gibi Afrika'da, Batının suçları bir örnektir. Genellikle bu savaşların ilk kurbanı Müslümanlardır. İslam Devleti Hilafet dışında hiç bir devlet, bu barbar uluslararası güçler karşısında duramaz. Hilafet, insanlar arasında hidayeti yayacak, çürük milliyetçilik ve fanatizmin yerini alacak, o büyük güçlerin suçlarını gözler önüne serecek, ibret alanlar için ibret kılacak, dünyaya meydan okuyacaktır. Allah *Azze ve Celle* şöyle buyurdu:

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا "Yine de ki: Hak geldi; bâtil yıkılıp gitti. Zaten bâtil yıkılmaya mahkûmdur." [İsra 81]